HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

18 iunie 2013 *

„Înțelegeri — Articolul 101 TFUE — Regulamentul (CE) nr. 1/2003 — Articolul 5 și articolul 23 alineatul (2) — Condiții subiective de aplicare a unei amenzi — Efectul unei opinii juridice sau al unei decizii a unei autorități naționale de concurență — Posibilitatea unei autorități naționale de concurență de a constata o încălcare a dreptului Uniunii Europene în materia concurenței fără a aplica o amendă”

În cauza C-681/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Austria), prin decizia din 5 decembrie 2011, primită de Curte la 27 decembrie 2011, în procedura

Bundeswettbewerbsbehörde,

Bundeskartellanwalt

împotriva

Schenker & Co. AG,

ABX Logistics (Austria) GmbH,

Alpentrans Spedition und Transport GmbH,

Logwin Invest Austria GmbH,

DHL Express (Austria) GmbH,

G. Englmayer Spedition GmbH,

Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH,

A. Ferstl Speditionsgesellschaft mbH,

Spedition, Lagerei und Beförderung von Gütern mit Kraftfahrzeugen Alois Herbst GmbH & Co. KG,

Johann Huber Spedition und Transportgesellschaft mbH,

Kapeller Internationale Spedition GmbH,

Keimelmayr Speditions- u. Transport GmbH,

* Limba de procedură: germana.

Koch Spedition GmbH,

Maximilian Schludermann, în calitate de mandatar lichidator al Kubicargo Speditions GmbH,

Kühne + Nagel GmbH,

Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH,

Morawa Transport GmbH,

Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH,

Logwin Road + Rail Austria GmbH,

Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH,

Leopold Schöffl GmbH & Co. KG,

„Spedpack"-Speditions- und Verpackungsgesellschaft mbH,

Johann Strauss GmbH,

Thomas Spedition GmbH,

Traussnig Spedition GmbH,

Treu SpeditionsgesmbH,

Spedition Anton Wagner GmbH,

Gebrüder Weiss GmbH,

Wildenhofer Spedition und Transport GmbH,

Marehard u. Wuger Internat. Speditions- u. Logistik GmbH,

Rail Cargo Austria AG,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnul A. Tizzano, doamna R. Silva de Lapuerta, domnul M. Ilešič și doamna M. Berger, președinți de cameră, domnii E. Juhász (raportor), U. Lõhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, J.-J. Kasel, M. Safjan și D. Šváby și doamna A. Prechal, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 ianuarie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Bundeswettbewerbsbehörde, de T. Thanner și de K. Frewein, precum și de N. Harsdorf Enderndorf, în calitate de agenți;

— pentru Bundeskartellanwalt, de A. Mair, în calitate de agent;

— pentru Schenker & Co. AG, de A. Reidlinger și de F. Stenitzer, Rechtsanwälte;

— pentru ABX Logistics (Austria) GmbH, Logwin Invest Austria GmbH și Logwin Road + Rail Austria GmbH, de A. Ablasser-Neuhuber și de G. Fussenegger, Rechtsanwälte;

— pentru Alpentrans Spedition und Transport GmbH, Kapeller Internationale Spedition GmbH, Johann Strauss GmbH și Wildenhofer Spedition und Transport GmbH, de N. Gugerbauer, Rechtsanwalt;

— pentru DHL Express (Austria) GmbH, de F. Urlesberger, Rechtsanwalt;

— pentru G. Englmayer Spedition GmbH, Internationale Spedition Schneckenreither Gesellschaft mbH și Leopold Schöffl GmbH & Co. KG, de M. Stempkowski și de M. Oder, Rechtsanwälte;

— pentru Express-Interfracht Internationale Spedition GmbH, de D. Thalhammer, Rechtsanwalt;

— pentru Kühne + Nagel GmbH, de M. Fellner, Rechtsanwalt;

— pentru Lagermax Internationale Spedition Gesellschaft mbH, de K. Wessely, Rechtsanwältin;

— pentru Johann Ogris Internationale Transport- und Speditions GmbH și Traussnig Spedition GmbH, de M. Eckel, Rechtsanwalt;

— pentru Gebrüder Weiss GmbH, de I. Hartung, Rechtsanwältin;

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de L. D'Ascia, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul polonez, de M. Szpunar și de B. Majczyna, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de N. von Lingen, de M. Kellerbauer și de L. Malferrari, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 februarie 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 101 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Bundeswettbewerbsbehörde (Consiliul Federal al Concurenței) și Bundeskartellanwalt (Biroul agentului federal însărcinat cu controlul înțelegerilor), pe de o parte, și 31 de întreprinderi, printre care Schenker & Co. AG (denumită în

continuare „Schenker”), pe de altă parte, în legătură cu constatarea unei încălcări a articolului 101 TFUE și a dispozițiilor dreptului național în materia înțelegerilor, precum și cu obligarea la plata unei amenzi în temeiul dispozițiilor dreptului național.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 În considerentul (1) al Regulamentului (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 TFUE] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269) se arată:

„Pentru a institui un sistem care să garanteze că nu este denaturată concurența pe piața comună, articolele [101 TFUE] și [102 TFUE] trebuie aplicate eficient și uniform în Comunitate. […]”

4 Articolul 5 din regulamentul menționat, intitulat „Competențele autorităților de concurență ale statelor membre”, prevede:

„Autoritățile de concurență ale statelor membre sunt competente să aplice articolele [101 TFUE] și [102 TFUE] în cazuri individuale. În acest scop, acționând din oficiu sau ca urmare a unei plângeri, ele pot lua următoarele decizii:

— să solicite încetarea unei încălcări;

— să dispună măsuri provizorii;

— să accepte angajamente;

— să impună amenzi, penalități cu titlu cominatoriu sau orice alte sancțiuni prevăzute de dreptul lor național.

Atunci când, pe baza informațiilor de care dispun, condițiile de interdicție nu sunt îndeplinite, ele pot decide de asemenea că nu există motive pentru a interveni.”

5 Articolul 7 din Regulamentul nr. 1/2003, intitulat „Constatarea și încetarea încălcării”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când Comisia, acționând ca urmare a unei plângeri sau din oficiu, constată că există o încălcare a articolului [101 TFUE] sau [102 TFUE], poate solicita printr-o decizie întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi în cauză să înceteze respectiva încălcare. […] Atunci când Comisia are un interes legitim de a acționa în acest mod, aceasta poate de asemenea constata că s-a comis o încălcare în trecut.”

6 Articolul 10 din regulamentul menționat, intitulat „Constatarea neaplicării”, prevede la primul paragraf:

„Atunci când interesul public comunitar privind aplicarea articolelor [101 TFUE] și [102 TFUE] o impune, Comisia, acționând din oficiu, poate să constate, printr-o decizie, că articolul [101 TFUE] nu este aplicabil unui acord, unei decizii a unei asociații de întreprinderi sau unei practici concertate, fie pentru că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul [101] alineatul (1) [TFUE], fie pentru că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul [101] alineatul (3) [TFUE].”

7 Articolul 15 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul nr. 1/2003 are următorul cuprins:

„Autoritățile de concurență ale statelor membre, acționând din oficiu, pot înainta observații scrise instanțelor naționale din statul membru respectiv, privind aspecte legate de aplicarea articolului [101 TFUE] sau [102 TFUE]. Cu permisiunea instanței în cauză, autoritățile respective pot de asemenea înainta observații orale instanțelor naționale din statul membru respectiv. Atunci când aplicarea coerentă a articolului [101 TFUE] sau [102 TFUE] impune acest lucru, Comisia, acționând din oficiu, poate înainta observații scrise instanțelor statelor membre. Cu permisiunea instanței în cauză, Comisia poate formula și observații orale."

8 Articolul 23 alineatul (2) din regulamentul menționat prevede că Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea încalcă articolul 101 TFUE sau 102 TFUE.

9 Potrivit articolului 23 alineatul (5) din același regulament, „[d]eciziile luate în temeiul alineatelor (1) și (2) nu sunt de natură penală".

Dreptul austriac

10 Articolul 16 din Legea din 1988 privind înțelegerile (Kartellgesetz 1988, BGBl. 600/1988), în vigoare în perioada 1 ianuarie 1989-31 decembrie 2005, prevedea:

„Înțelegerile de importanță redusă sunt înțelegeri care, la momentul la care sunt încheiate, reprezintă din punctul de vedere al aprovizionării pieței

1. o cotă mai mică de 5 % din ansamblul pieței naționale și

2. o cotă mai mică de 25 % dintr-o eventuală subpiață locală care ar exista pe piața națională."

11 Articolul 18 alineatul (1) punctul 1 din Legea din 1988 privind înțelegerile avea următorul cuprins:

„Punerea în aplicare a înțelegerilor, chiar parțiale, este interzisă în următoarele condiții:

1) atât timp cât autorizarea nu este definitivă (articolele 23 și 26); practicile concertate, înțelegerile neintenționate, precum și înțelegerile de importanță redusă sunt excluse de la această normă, cu excepția cazului în care, prin aderarea unei alte întreprinderi, nu mai sunt respectate pragurile stabilite la articolul 16."

12 Articolul 1 alineatul (1) din Legea din 2005 privind înțelegerile (Kartellgesetz 2005, BGBl. I, 61/2005), în vigoare de la 1 ianuarie 2006, prevede:

„Sunt interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restricționarea sau denaturarea concurenței (înțelegeri)."

13 Articolul 2 alineatul (2) punctul 1 din Legea din 2005 privind înțelegerile prevede:

„Următoarele înțelegeri sunt în orice caz excluse de la interdicția prevăzută la alineatul (1):

1) înțelegerile la care participă întreprinderi care dețin în comun o cotă ce nu depășește 5 % din ansamblul pieței naționale și o cotă care nu depășește 25 % dintr-o eventuală subpiață locală care ar exista pe piața națională (înțelegeri de importanță redusă)".

14 Articolul 29 punctul 1 literele a) și d) din Legea din 2005 privind înțelegerile are următorul cuprins:

„Kartellgericht [instanța competentă în materie de concurență] este obligată să aplice

1) unei întreprinderi sau asocieri de întreprinderi amenzi care nu depășesc 10 % din cifra de afaceri totală realizată în cursul exercițiului financiar precedent, atunci când, în mod intenționat sau din neglijență,

a) aceasta încalcă interdicția înțelegerilor (articolul 1), interdicția practicilor abuzive (articolul 5), […]

[…]

sau

d) încalcă articolul [101 TFUE] sau [102 TFUE]”.

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 Din decizia de trimitere rezultă că pârâtele din litigiul principal erau membre ale Spediteur-Sammelladungs-Konferenz (Conferința expeditorilor de mărfuri în regim de grupaj, denumită în continuare „SSK”). SSK era o comunitate de interese care reunea o parte dintre membrii ordinari ai Zentralverband der Spediteure (Uniunea centrală a expeditorilor, denumită în continuare „Zentralverband”). Zentralverband, constituită sub forma unei asociații, reprezintă interesele colective ale expeditorilor și ale prestatorilor de servicii logistice care dețin o licență de transport.

16 La 30 mai 1994, SSK a fost constituită sub forma unei societăți de drept civil, sub condiția suspensivă a autorizării sale de către Kartellgericht. Conform punctelor 1 și 7.1 din convenția-cadru a SSK, aceasta avea drept obiectiv „să ofere expeditorilor și consumatorilor finali tarife mai avantajoase pentru transportul rutier și feroviar de mărfuri în regim de grupaj (față de tarifele practicate de companiile de căi ferate pentru transportul de colete) și să favorizeze concurența loială între membrii săi, prin crearea unor condiții concurențiale identice, acest obiectiv […] trebuind să fie urmărit în special cu luarea în considerare a respectării dreptului austriac, [al Uniunii Europene și al Spațiului Economic European (SEE)] în materie de înțelegeri”.

17 La 28 iunie 1994 a fost depusă la Kartellgericht o cerere de autorizare a SSK sub forma unei înțelegeri convenționale („Vereinbarungskartell”). Această cerere conținea o expunere a dispozițiilor esențiale ale convenției-cadru menționate și o analiză a situației conform dreptului Uniunii și al SEE. În cerere se explica faptul că SSK privea numai operațiunile de transport de mărfuri în regim de grupaj de pe teritoriul Austriei și că transportul între Austria și celelalte state membre ale SEE nu era afectat. În cerere se preciza în plus că, dată fiind cota foarte redusă din piața vizată, și anume mai puțin de 2 % din piața austriacă a transportului de mărfuri, nu era sesizabilă nicio restricționare a concurenței, că piața nu era închisă și că, mai mult, aceasta era deschisă prestatorilor străini. Paritätischer Ausschuss für Kartellangelegenheiten (Comitetul paritar pentru chestiuni legate de înțelegeri) a considerat că existența SSK nu era justificată din punct de vedere economic, ceea ce a condus la retragerea cererii de autorizare menționate.

18 Prin memoriul din 6 februarie 1995, Zentralverband a solicitat Kartellgericht constatarea faptului că SSK era o înțelegere de importanță redusă („Bagatellkartell”) în sensul articolului 16 din Legea din 1988 privind înțelegerile și că, prin urmare, își poate desfășura activitatea fără autorizare. Prin memoriul respectiv au fost comunicate în totalitate constituirea SSK, încheierea convenției-cadru a acesteia, modelul organizării tarifare comune viitoare, precum și sistemul aplicabil clienților speciali.

Prin Ordonanța din 2 februarie 1996, Kartellgericht a constatat că SSK era o înțelegere de importanță redusă în sensul articolului 16 din legea menționată. Întrucât nu s-a formulat nicio cale de atac, această ordonanță a dobândit autoritate de lucru judecat.

19 Cabinetul de avocatură la care Kartellbevollmächtigte (reprezentantul însărcinat cu probleme în materie de înțelegeri) al SSK a făcut apel pentru a obține consultanță a apreciat de asemenea că SSK reprezenta o înțelegere de importanță redusă. Într-o scrisoare din 11 martie 1996, acesta a consemnat punctele care trebuiau respectate pentru ca SSK să fie pusă în aplicare ca înțelegere de importanță redusă. În schimb, în scrisoarea menționată nu se aborda problema compatibilității acestei înțelegeri de importanță redusă cu dreptul Uniunii în materie de înțelegeri.

20 În perspectiva intrării în vigoare, la 1 ianuarie 2006, a Legii din 2005 privind înțelegerile, Zentralverband a solicitat cabinetului de avocatură menționat să examineze repercusiunile pe care această nouă lege le-ar avea asupra SSK. În răspunsul său din 15 iulie 2005, același birou de avocatură a considerat că trebuia verificat dacă cota de piață a SSK depășea pragul de 5 % din piața națională și, în cazul în care acest prag ar fi depășit, dacă acordurile încheiate în cadrul SSK erau exceptate de la interdicția înțelegerilor. În răspunsul dat nu se abordează problema compatibilității SSK cu dreptul Uniunii în materie de înțelegeri.

21 Zentralverband a examinat, prin intermediul unui studiu realizat prin e-mail, cotele de piață ale membrilor SSK în domeniul transportului de colete în regim de grupaj în Austria pentru anii 2004, 2005 și 2006. La calcularea diferitor cote de piață, aceasta a ținut seama de principiile împărțirii pieței și de calculul cotelor de piață care fuseseră utilizate în cererea de constatare prezentată de Zentralverband și în ordonanța pronunțată pe această bază de Kartellgericht ca urmare a cererii menționate. Din această verificare rezultă că cotele de piață ale SSK erau de 3,82 % în anul 2005 și de 3,23 % în anul 2006. Faptul că SSK se situa în continuare sub pragul de 5 % în cei doi ani menționați a fost comunicat cel puțin celor mai importanți membri ai SSK. În opinia instanței de trimitere, este exclus ca, până în anul 2004 inclusiv, pragul de 5 % să fi fost depășit ca urmare a unor noi aderări.

22 La 11 octombrie 2007, Comisia a anunțat că, în ziua precedentă, câțiva dintre agenții săi efectuaseră controale inopinate la sediile comerciale ale diferitor operatori de transport internațional și că avea motive să considere că întreprinderile în cauză ar putea să fi încălcat dispoziții ale Tratatului CE care interzic practicile comerciale de restrângere a concurenței.

23 La 29 noiembrie 2007 au avut loc discuții între comitetul de conducere al SSK, președinția Zentralverband și un reprezentant al cabinetului de avocatură căruia SSK i-a solicitat consiliere, referitoare la aplicarea dreptul austriac și european al concurenței în privința colaborării în cadrul SSK și al Zentralverband. S-au exprimat atunci pentru prima dată îndoieli privind legalitatea statutului de înțelegere de importanță redusă al SSK. S-a evocat riscul aplicabilității dreptului Uniunii în materie de înțelegeri, ținând seama de dificultățile legate de constatarea aspectului dacă unele convenții sau acorduri sunt efectiv de natură să aducă atingere comerțului interstatal. Comitetul de conducere al SSK a adoptat în aceeași zi, în unanimitate, decizia de dizolvare imediată a SSK.

24 La 18 februarie 2010, Bundeswettbewerbsbehörde a solicitat Oberlandesgericht Wien, instanță competentă să se pronunțe în materie de înțelegeri, constatarea faptului că Schenker a încălcat în special articolul 101 TFUE, însă fără obligarea acesteia la plata unei amenzi, și obligarea, în schimb, a celorlalte pârâte la plata unei amenzi pentru încălcarea articolului 101 TFUE. Această autoritate a susținut că, prin faptul că au încheiat înțelegeri privind stabilirea tarifelor pentru transportul de mărfuri în regim de grupaj în Austria, pârâtele au participat, în perioada 1994-29 noiembrie 2007, la o încălcare unică, complexă și variată a dreptului național și al Uniunii în materie de înțelegeri.

25 Pârâtele au solicitat respingerea cererii formulate de Bundeswettbewerbsbehörde și, cu excepția Schenker, au contestat printre altele faptul că au săvârșit o încălcare, susținând că Kartellgericht constatase că SSK era o înțelegere de importanță redusă, că aceasta era considerată a fi de notorietate

și că solicitaseră consultanță din partea unui cabinet de avocatură de încredere și cu experiență în domeniul dreptului concurenței. Pârâtele au susținut că dreptul Uniunii nu era aplicabil întrucât restricționarea concurenței nu a avut efecte asupra comerțului dintre statele membre.

26 Prin ordonanța din 22 februarie 2011, Oberlandesgericht Wien a respins cererea formulată de Bundeswettbewerbsbehörde.

27 În motivarea respingerii cererii menționate, Oberlandesgericht Wien a considerat printre altele că întreprinderile în cauză nu au săvârșit o încălcare prin faptul că au încheiat înțelegeri de stabilire a prețurilor, întrucât ele puteau invoca ordonanța din 2 februarie 1996 prin care Kartellgericht constatase că acordul lor constituia o înțelegere de importanță redusă. În opinia Oberlandesgericht Wien, această ordonanță implică faptul că SSK nu a produs efecte asupra comerțului dintre statele membre și că nu exista, așadar, o încălcare a articolului 101 TFUE. Oberlandesgericht Wien consideră, pe de altă parte, că lipsa vinovăției întreprinderilor în cauză se explică și prin faptul că întreprinderile care au participat la înțelegere solicitaseră în prealabil o opinie juridică privind legalitatea comportamentului lor din partea unui cabinet de avocatură specializat în dreptul în materie de înțelegeri.

28 În ceea ce privește societatea Schenker, care a formulat o cerere de clemență și a cooperat cu autoritățile administrative în procedura de investigație privind dreptul în materie de înțelegeri, Bundeswettbewerbsbehörde a solicitat constatarea unei încălcări a articolului 101 TFUE și a dreptului austriac în materie de înțelegeri, fără obligarea la plata unei amenzi. Această cerere a fost respinsă de Oberlandesgericht Wien pentru motivul că, în temeiul articolelor 5, 7 și 10 din Regulamentul nr. 1/2003, doar Comisia are competența de a constata săvârșirea unor încălcări fără a aplica o amendă.

29 Bundeswettbewerbsbehörde și Bundeskartellanwalt au introdus recurs împotriva ordonanței pronunțate de Oberlandesgericht Wien. Prin memoriul din 12 septembrie 2011, Comisia a formulat observații scrise privind cauza aflată pe rolul Oberster Gerichtshof, în temeiul articolului 15 din Regulamentul nr. 1/2003.

30 În acest context, Oberster Gerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Încălcările articolului 101 TFUE săvârșite de o întreprindere pot fi sancționate cu amendă în cazul în care aceasta s-a înșelat cu privire la legalitatea comportamentului său, iar această eroare nu îi este imputabilă?

În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare:

a) O eroare privind legalitatea comportamentului nu este imputabilă în cazul în care întreprinderea s-a comportat conform îndrumării unui consilier juridic cu experiență în domeniul dreptului concurenței, iar caracterul eronat al îndrumării nu a fost nici evident și nici nu putea fi perceput ca atare prin intermediul verificărilor care pot fi cerute întreprinderii în mod rezonabil?

b) Eroarea privind legalitatea comportamentului nu este imputabilă în cazul în care întreprinderea s-a întemeiat pe corectitudinea deciziei unei autorități naționale pentru concurență care a examinat comportamentul care făcea obiectul evaluării exclusiv din perspectiva dreptului național al concurenței și l-a considerat ca fiind licit?

2) Autoritățile naționale pentru concurență au dreptul să constate participarea unei întreprinderi la o înțelegere care încalcă dreptul Uniunii în materia concurenței în cazul în care întreprinderea nu trebuie să fie sancționată cu amendă întrucât a solicitat aplicarea Comunicării privind cooperarea?"

Cu privire la întrebările preliminare

31 Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită clarificări privind condițiile subiective referitoare la aplicarea unei amenzi autorului unei încălcări a normelor de concurență ale Uniunii, în special privind repercusiunile pe care o opinie juridică sau o decizie a unei autorități naționale de concurență le poate avea asupra acestor condiții. În plus, instanța de trimitere urmărește să afle dacă o autoritate națională de concurență poate constata o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii fără a aplica o amendă autorului acestei încălcări în cazul participării întreprinderii în cauză la un program de clemență.

32 Aceste întrebări sunt adresate în cadrul unei proceduri naționale în domeniul concurenței referitoare la aplicarea articolului 101 TFUE de către autoritățile naționale de concurență și de către instanțele naționale în perioada cuprinsă între anul 1994 și 29 noiembrie 2007, și anume în parte după data de 1 mai 2004, dată de la care este aplicabil Regulamentul nr. 1/2003. În plus, în explicațiile privind întrebările adresate, instanța de trimitere face referire, pe lângă dispoziția pertinentă a tratatului, la acest regulament ca temei juridic al întrebărilor sale.

Cu privire la prima întrebare

33 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că o întreprindere care a încălcat această dispoziție poate evita aplicarea unei amenzi atunci când încălcarea menționată își are originea în eroarea săvârșită de întreprindere cu privire la legalitatea comportamentului său ca urmare a conținutului unei opinii juridice a unui avocat sau al unei decizii a unei autorități naționale de concurență.

34 Conform articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, „în mod intenționat sau din neglijență", acestea încalcă articolul 101 TFUE sau 102 TFUE.

35 Articolul 5 din Regulamentul nr. 1/2003 definește competența autorităților de concurență ale statelor membre pentru aplicarea articolelor 101 TFUE și 102 TFUE și prevede că aceste autorități pot, printre altele, să impună amenzi, penalități cu titlu cominatoriu sau orice alte sancțiuni prevăzute de dreptul lor național. Or, din modul de redactare a articolului menționat nu rezultă că adoptarea măsurilor de aplicare prevăzute de acest regulament impune îndeplinirea unor condiții de natură subiectivă.

36 Cu toate acestea, în cazul în care, în interesul general al aplicării uniforme a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE în Uniune, statele membre introduc condiții de natură subiectivă în cadrul aplicării articolului 5 din Regulamentul nr. 1/2003, pentru a nu repune în discuție eficacitatea dreptului Uniunii, este necesar ca aceste condiții să fie cel puțin la fel de stricte precum cele prevăzute la articolul 23 din Regulamentul nr. 1/2003.

37 În ceea ce privește problema dacă o încălcare a fost săvârșită cu intenție sau din neglijență și, prin urmare, poate fi sancționată cu amendă în temeiul articolului 23 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul nr. 1/2003, rezultă din jurisprudența Curții că această condiție este îndeplinită atunci când întreprinderea în cauză nu poate să nu cunoască faptul că are un comportament de natură anticoncurențială, indiferent dacă era sau nu era conștientă de faptul că încălca normele din tratat privind concurența (a se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 1983, IAZ International Belgium și

alții/Comisia, 96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 și 110/82, Rec., p. 3369, punctul 45, Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 107, precum și Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia, C-280/08 P, Rep., p. I-9555, punctul 124).

38 Prin urmare, faptul că întreprinderea în cauză ar fi calificat în mod eronat din punct de vedere juridic comportamentul său pe care se întemeiază constatarea încălcării nu poate avea drept efect scutirea acesteia de aplicarea unei amenzi în măsura în care ea nu putea să nu cunoască faptul că avea un comportament de natură anticoncurențială.

39 Din decizia de trimitere reiese că membrii SSK au ajuns la un acord comun privind tarifele lor pentru transportul național de mărfuri în regim de grupaj pe întreg teritoriul austriac. Or, este evident că întreprinderile care ajung în mod direct la o înțelegere comună asupra prețurilor lor de vânzare nu pot să nu cunoască faptul că au un comportament de natură anticoncurențială. Rezultă că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, condiția prevăzută la articolul 23 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul nr. 1/2003 este îndeplinită.

40 În sfârșit, trebuie amintit că autoritățile naționale de concurență pot decide în mod excepțional să nu aplice o amendă chiar dacă o întreprindere a încălcat în mod intenționat sau din neglijență articolul 101 TFUE. Această situație se poate regăsi în special atunci când un principiu general al dreptului Uniunii, precum principiul protecției încrederii legitime, se opune aplicării unei amenzi.

41 Cu toate acestea, nu se poate invoca o încălcare a principiului încrederii legitime în cazul în care administrația competentă nu a furnizat asigurări precise (a se vedea Hotărârea din 17 martie 2011, AJD Tuna, C-221/09, Rep., p. I-1655, punctul 72, și Hotărârea din 14 martie 2013, Agrargenossenschaft Neuzelle, C-545/11, punctul 25). Rezultă că o opinie juridică furnizată de un avocat nu poate susține în niciun caz încrederea legitimă a unei întreprinderi în sensul că comportamentul său nu încalcă articolul 101 TFUE sau nu va conduce la aplicarea unei amenzi.

42 În ceea ce privește autoritățile naționale de concurență, întrucât acestea nu sunt competente să adopte o decizie negativă, și anume o decizie în care să se concluzioneze că nu există o încălcare a articolului 101 TFUE (Hotărârea din 3 mai 2011, Tele2 Polska, C-375/09, Rep., p. I-3055, punctele 19-30), ele nu pot crea întreprinderilor o încredere legitimă în sensul că comportamentul lor nu încalcă dispoziția menționată. Din modul de formulare a primei întrebări rezultă în plus că autoritatea națională de concurență a examinat comportamentul întreprinderilor în discuție în litigiul principal exclusiv din perspectiva dreptului național al concurenței.

43 În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că o întreprindere care a încălcat această dispoziție nu poate evita aplicarea unei amenzi atunci când încălcarea menționată își are originea în eroarea săvârșită de întreprindere cu privire la legalitatea comportamentului său ca urmare a conținutului unei opinii juridice a unui avocat sau al unei decizii a unei autorități naționale de concurență.

Cu privire la a doua întrebare

44 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă autoritățile naționale de concurență și instanțele naționale însărcinate cu aplicarea articolului 101 TFUE pot constata o încălcare a acestei dispoziții fără a aplica o amendă atunci când întreprinderea în cauză a participat la un program național de clemență.

45 Desigur, articolul 5 din Regulamentul nr. 1/2003 nu prevede în mod expres, însă nici nu exclude, competența autorităților naționale de concurență de a constata o încălcare a articolului 101 TFUE fără a aplica o amendă.

46 Cu toate acestea, în vederea aplicării efective a articolului 101 TFUE în interesul general (a se vedea Hotărârea din 7 decembrie 2010, VEBIC, C-439/08, Rep., p. I-12471, punctul 56), autoritățile naționale de concurență trebuie să procedeze doar în mod excepțional la neaplicarea unei amenzi atunci când o întreprindere a încălcat în mod intenționat sau din neglijență dispoziția menționată.

47 Trebuie arătat de asemenea că o astfel de neaplicare a unei amenzi nu poate fi acordată în temeiul unui program național de clemență decât în măsura în care acest program este pus în aplicare într-un mod care să nu aducă atingere cerinței privind aplicarea eficientă și uniformă a articolului 101 TFUE.

48 Astfel, în ceea ce privește puterea Comisiei de a reduce amenzile în temeiul propriului program de clemență, reiese din jurisprudența Curții că reducerea unei amenzi în caz de cooperare a întreprinderilor care participă la încălcări ale dreptului Uniunii în materia concurenței este justificată numai dacă o astfel de cooperare facilitează sarcina Comisiei de a constata existența unei încălcări și, dacă este cazul, de a pune capăt acestei încălcări, întreprinderea trebuind, prin comportamentul său, să dea de asemenea dovadă de un veritabil spirit de cooperare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctele 393, 395 și 396).

49 În ceea ce privește imunitatea sau neaplicarea unei amenzi, pentru a nu aduce atingere aplicării efective și uniforme a articolului 101 TFUE, un astfel de tratament, de altfel în discuție în cauza principală, nu poate fi acordat decât în situații strict excepționale, precum cele în care cooperarea unei întreprinderi a fost determinantă pentru descoperirea și pentru sancționarea efectivă a înțelegerii.

50 Așadar, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 101 TFUE, precum și articolul 5 și articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care s-a stabilit existența unei încălcări a articolului 101 TFUE, autoritățile naționale de concurență pot în mod excepțional să se limiteze la a constata acea încălcare fără a aplica o amendă atunci când întreprinderea în cauză a participat la un program național de clemență.

Cu privire la cheltuielile de judecată

51 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) Articolul 101 TFUE trebuie interpretat în sensul că o întreprindere care a încălcat această dispoziție nu poate evita aplicarea unei amenzi atunci când încălcarea menționată își are originea în eroarea săvârșită de întreprindere cu privire la legalitatea comportamentului său ca urmare a conținutului unei opinii juridice a unui avocat sau al unei decizii a unei autorități naționale de concurență.

2) Articolul 101 TFUE, precum și articolul 5 și articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 TFUE] și [102 TFUE] trebuie interpretate în sensul că, în cazul în care s-a stabilit existența unei încălcări a articolului 101 TFUE, autoritățile naționale de concurență pot în mod excepțional să se limiteze la a constata acea încălcare fără a aplica o amendă atunci când întreprinderea în cauză a participat la un program național de clemență.

Semnături